

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-64-8

BRNO 2004

3001-

9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 45

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
- Odpovědný redaktor: doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc.,
PhDr. Rudolf Procházka, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del
Maschio
- Na titulním listě: Jeskyně Švédův stůl. Foto Jiří A. Svoboda
- Tisk: Bekros
- Náklad: 400 ks

© 2004 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

1:10 000, list 25-11-16, v souřadnicích Z s.č.: J s.č. – 87 mm : 377 mm.

Druhá fáze náleží k slovanskému mladohradištnímu období. K zajímavým a co do materiálu bohatým objektům se řadí nález obilnice s hruškovitým průřezem (obj. 30). Tento horizont lze rámcově ztotožnit s první písemnou zprávou o vesnici (r. 1131, resp. 1141), kdy se ves uvádí v příslušenství kostela sv. Václava v Olomouci. Nejvíce objektů (8) můžeme přiřadit k vrcholně středověké vesnici (13.-14. stol.). Ve dvou kúlových jamkách se dny vyloženými valouny byly nalezeny střepe řazené do časného novověku (16.-17. stol.).

Marek Kalábek, AC Olomouc

Resumé

Bukovany (Bez. Olomouc), Garten des Hauses N. 6, Intravilan der Gemeinde. Hallstattzeit – Platénicekultur, Jüngere Burgwallzeit – 11.-12. Jh., Spätmittelalter – 13.-14. Jh., Neuzeit – 16.-17. Jh. Siedlung, Rettungsgrabung.

BUKOVANY (okr. Olomouc)

„Ohrady“. Vrcholný středověk. Novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Na polokulturní lokalitě byly doloženy nálezy z období středověku a novověku (popis viz v kap. Eneolit).

Jakub Vrána, AC Olomouc

Resumé

Bukovany (Bez. Olomouc), „Ohrady“. Hochmittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

ČEJČ (okr. Hodonín)

„Nad hřbitovem“. Raný středověk – doba středo- a mladohradištní. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

Ve dnech 24.3. až 10. 10.2003 prováděl Archeologický ústav AV ČR Brno, pracoviště Mikulčice, záchraný archeologický výzkum raně středověkého pohřebiště v polní trati „Nad hřbitovem“ při SV okraji intravilánu Čejče. Pohřebiště bylo porušeno při zakládání nového vinohradu. Výzkum byl komplikován složitým jednáním s investorem, dokonce musel být na několik měsíců přerušen.

Při rigolování pozemků pro nově zakládaný vinohrad bylo porušeno 67 kostrových hrobů. Většina z nich se koncentrovala v SZ části plochy a patřila mladohradištnímu pohřebišti, které patrně pokračovalo dále k SZ, do prostoru již vzrostlého vinohradu. Mladohradištní hroby byly orbou zcela zničeny, vedle torzovitého kosterního materiálu se podařilo zachránit pouze 6 esovitých záušnic o průměru 17 až 24 mm a dva nože.

Několik porušených hrobů rozptýlených v JV části plochy naznačovalo možnost existence staršího pohřebiště. Následným odkryvem plochy cca 40 x 50 m v tomto prostoru bylo zjištěno středohradištní pohřebiště, přirozeně ohraničené na SZ straně, tj směrem k mladohradištním hrobům. Na dalších stranách pokračovalo do neprokopané plochy budoucího vinohradu. Tři další blíže nedatované kostrové hroby byly porušeny orbou 50

až 80 m SV od tohoto pohřebiště. Jejich souvislost se zkoumaným pohřebištem je nejistá.

Celkově bylo při výzkumu registrováno 203 kostrových hrobů, z toho minimálně 150 středohradištních. Středohradištní hroby byly orientovány vesměs ve směru SZ-JV. Časté byly dřevěné obklady hrobových jam, stejně jako úpravy jejich stěn a den v podobě stupňů, výklenků a žlábků. Dvacet hrobů bylo možné zařadit mezi tzv. výklenkové hroby.

Asi 3/5 středohradištních hrobů obsahovaly nálezy, nejčastěji keramické nádoby (60 hrobů) a železné nože (38). Zbraně byly zjištěny ve 13 hrobech, z toho sekery v osmi, kopí ve třech a hroty šípů ve dvou případech. Ostruhy pocházejí z šesti hrobů, kde se nacházely společně se sekerou (3 hroby), se sekerou a hroty šípů (1 hrob) nebo s kopím (1 hrob). V hrobě 86 byla nalezena pouze jedna ostruha, a to na lebec zemřelého. Břivky byly zjištěny v šesti hrobech, a to převážně v hrobech bojovníckých. Vědra pocházejí pouze ze dvou hrobů, které patřily relativně významným jedincům. V jednom případě byl pohřbený vybaven párem bronzových pozlacených gombíků s lisovanou výzdobou, jediným nálezem tohoto druhu na lokalitě. Ve druhém případě šlo o ženu se dvěma páry stříbrných náušnic. Stříbrné náušnice pocházejí z dalších čtyř hrobů, pozlacené náušnice jsou obsaženy přibližně v šesti hrobech, naprosto však převládají bronzové náušnice (26 hrobů). Na rozdíl od stříbrných a bronzových pozlacených náušnic, které představují vesměs hrozníčkové tvary byzantsko-orientálního rázu, je spektrum typů bronzových náušnic širší, tvořené často kroužkovými, jednoduchými hrozníčkovými a bubínkovými tvary nebo tvary s různě utvářeným závěskem. Vesměs jde o jednodušší lidový šperk tzv. podunajského rázu.

Z prstenů jsou pro pohřebiště typické štítkové tvary s vybiženou výzdobou, byly nalezeny v jedenácti hrobech. Poměrně často se vyskytnou náhrdelníky ze skleněných korálů (21 hrobů). Výjimečné postavení má dětský hrob 129. Vedle kostěného jehelníčku a čtyř stříbrných náušnic obsahoval náhrdelník sestávající ze závěsného kosočtverečného oloveného křížku s vnitřní plochou vyplněnou mřížkováním a 12 litých olovených korálů členěných vývalky.

Časté jsou doklady pohanských praktik, zejména v podobě vajec (21 hrobů) a zvířecích těl nebo jejich částí (26 hrobů).

Datování obou pohřebišť může být pouze rámcové, tj. do 9.-10. století v případě středohradištního a do 11. století u mladohradištního pohřebiště. Kontinuita pohřbívání mezi středohradištním a mladohradištním obdobím, ač pravděpodobná, zůstává podobně jako u dalších moravských lokalit obdobného charakteru otevřená. Půdorysná návaznost obou pohřebišť je nápadná, ačkoliv se zdá, že obě jsou od sebe oddělena přibližně 10 m širokým pásem volné plochy. Zjištěná část pohřebišť představuje jenom část původně větších nekropolí, jejichž skutečný rozsah neznáme. Význam lokality spočívá zejména ve výpovědi k raně středověkému osídlení regionu a jeho kulturně-teritoriální orientaci, k sociálně-ekonomické struktuře širšího okolí velkomoravského centra v Mikulčicích i k řešení otázky možné kontinuity pochovávání mezi 9. až 11. stoletím. Středohradištní kostrové pohřebiště v Čejči „Nad hřbitovem“ patří ke středně bohatým až chudším venkovským nekropolím.

Marián Mazuch, Lumír Poláček, Jaroslav Škojec, AÚ AV ČR

Resumé

ČEJČ (Bez. Hodonín), „Nad hřbitovem“. Mittlere und jüngere Burwallzeit, Rettungsgrabung.

DOBRÁ VODA (okr. Žďár nad Sázavou)

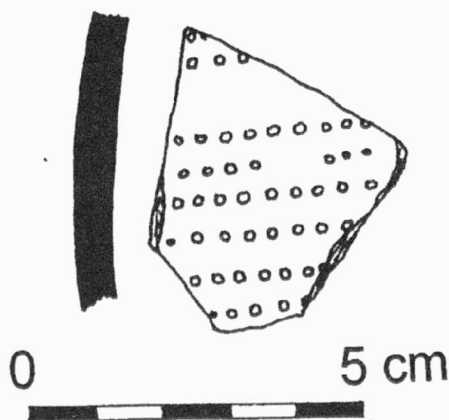
Pozdněhradištní a vrcholný středověk. Náhodný nález (zaniklá vesnice Urbanice?). Povrchový sběr.

Na podzim roku 2003 našli Pavel a Jaroslava Škrdlovi při sběru minerálu rutilu mezi Vídní a Dobrou Vodou ojedinělé keramické zlomky. Lokalita leží asi 0,5 km JZ od okraje Dobré Vody, 100-200 m jižně silnice Dobrá Voda – Vídeň na táhlém jihozápadním svahu v nadmořské výšce kolem 540 m. Zejména jde o výduť hrncovité nádoby zhotovené z hmoty obsahující značné procento tuhy. Na povrchu je střepek zdoben obvodovými pásy drobných čtverečků – tzv. radélkem. Další kus je ven vyhnutý a lehce zesílený okraj rovněž z hrncovité nádoby ze 14.-15. století. Mezi Dobrou Vodou a Vídní v trati „Urbanice“, nejspíše v těchto místech, zanikla středověká osada Urbanice, kterou uvádí V. Nekuda (1961, 75). Osada je zmíněna pouze jako pustá k roku 1487 a nalezené střepy mohou souviset s jejím vznikem v době velké kolonizace a s další existencí v období vrcholného středověku. Výzdobný prvek radélka a použitá tuhová hmota střepu jsou značně charakteristické pro pozdněhradištní vývoj keramiky v 1. polovině 13. století na jižní Moravě. Místo nálezů radélkované keramiky se nalézá v oblasti Českomoravské vrchoviny, kde je takový materiál poměrně vzácný. Ze sousedních lokalit známe pozdněhradištní tuhovou keramiku pouze z Křížanova, Velkého Meziříčí a Pikárce.

Milan Vokáč, FF MU Brno
Pavel Škrdla, Třebíč

Literatura

- Nekuda, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu. Brno.
Procházka, R. 1984: Pozdněhradištní keramika v některých moravských regionech, Archeologické rozhledy 36, 430-442.

Obr. 7. Dobrá Voda u Vel. Meziříčí. Výduť pozdněhradištní tuhové nádoby zdobené radélkem.
Bruchstück des späthburgwallzeitlichen Vorratsgefäßes mit Rollstempelverzierung.

Resumé

Dobrá Voda (Bez. Žďár nad Sázavou). Spätmittelalter. Einzelfund – Dorfwüstung Urbanice (?). Lese funde.

DOBŠICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce. Raný a vrcholný středověk. Sídliště. Záchran-ný výzkum.

Při výstavbě rodinného domu p. Pavla Poláka nedaleko Lahoferovy ulice se v základových pasech podařilo objevit porušenou pec s předpecní jámou se sporadickými archeologickými nálezy. Zjištěný objekt souvisí pravděpodobně s intenzivním osídlením z přelomu 12./13. století, které bylo zjištěno v roce 2002 při rekonstrukci kanalizace.

Zdeněk Čermák, ÚAPP Brno

Resumé

Dobšice (Bez. Znojmo). Innerbereich des Dorfes. Früh- bis Spätmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung

DŘEVNOVICE (okr. Prostějov)

Intravilán obce. Doba mladohradištní, středověk. Sídliště. Záchran-ný výzkum.

Polohopisně se místo výzkumu nachází takřka ve středu dnešní obce, a to napravo od silnice směřující z Nezamyslic do Ivanovic na Hané. Jedná se o rovinnou polohu na pravém břehu říčky Hané s nadmořskou výškou cca 213 m. Přesnou lokalizaci na ZM 1:10 000, list 24-42-08, udává bod o souřadnicích 97 mm od Z s.č. a 339 mm od J s.č.

Na přelomu října a listopadu 2003 proběhly zemní práce související s výstavbou rodinného domu manželů Lucie a Romana Zelinkových v obci Dřevnovice, č. p. 12. Při hloubení výkopů pro základy došlo k narušení několika archeologických objektů a situací. Tato skutečnost byla nahlášena prostějovskému pracovišti Ústavu archeologické památkové péče Brno, které zde provedlo záchraný výzkum, jenž zachytil stopy osídlení náležející mladší době hradištní (větší sídlištní objekt K 502) a zejména pak nálezy reprezentující období 14. století (sídlištní jáma – sklípek K 500, pec s částečně zachyceným kanálem pro odvádění kouře K 501 a další).

Jedná se o dosud neregistrovanou archeologickou lokalitu, která bezpochyby souvisí s vlastními počátky obce Dřevnovice – přesněji s osadou Dreuniche (tedy Dřevnice), listinně doloženou již k roku 1208 (Kopečný 1985, 16). Zkoumané sídlištní objekty se koncentrovaly v prostoru podél dnešní uliční čáry; zdá se tedy, že současná podoba obce v mnohém zachovává původní půdorysné schéma vrcholně středověké vsi.

Pavel Fojtík, ÚAPP Brno

Literatura

- Kopečný F. 1985: Jména obcí a osad prostějovského okresu. Studie Muzea Prostějovska v Prostějově 1985. Prostějov.